

Regional biblioteksplan för Stockholms län 2015 - 2017

Fastställd av Stockholms
läns landstings kulturnämnd
2014-11-20

Regionbibliotek
Stockholm

Regional biblioteksplan för Stockholms län 2015-2017

1 Bakgrund

1.1 Allmänt

De nationella kulturpolitiska målen beslutades av riksdagen i december 2009. Målen ska styra den statliga kulturpolitiken men ska även kunna vägleda kulturpolitiken i kommuner och landsting.

”Kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska präglade samhällets utveckling.

För att uppnå målen ska kulturpolitiken:

- främja allas möjlighet till kulturupplevelser, bildning och till att utveckla sina skapande förmågor,
- främja kvalitet och konstnärlig förnyelse,
- främja ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas,
- främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan,
- särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur.”

Stockholms läns landsting stödjer ett rikt och varierat kulturutbud tillgängligt för länets invånare. Stockholmsregionen har en ur nationellt perspektiv unik kultur dynamik som består av institutioner, fria grupper, privata och föreningsbaserade kulturinitiativ samt kulturutövare inom alla konstformer som tillsammans bidrar till ett utbud som präglas av mångfald, bredd och spets. Forskning visar att konst och kultur är en resurs inom vård och omsorg. Kulturella och kreativa näringar bidrar till att öka länets attraktivitet.

Delmålen är att barn och unga prioriteras, tillgängliggöra konst och kultur i vården samt ett fördjupat samarbete kring kulturella och kreativa näringar

I bibliotekslagen (SFS 2013:801) som gäller från den 1 januari 2014 regleras det allmänna biblioteksväsendet i landet. Det allmänna biblioteksväsendet består av all offentligt finansierad biblioteksverksamhet och utgörs av:

- folkbibliotek
- skolbibliotek
- regional biblioteksverksamhet
- högskolebibliotek
- lånecentraler och

2014-11-20

- övrig offentligt finansierad biblioteksverksamhet.

I lagens 3 § regleras ansvarsförhållanden och för den regionala biblioteksverksamheten ansvarar landstingen. Av 11 § framgår att landstingen ska bedriva regional biblioteksverksamhet med syfte att främja samarbete, verksamhetsutveckling och kvalitet när det gäller de folkbibliotek som är verksamma i länet. Av 14 § framgår att i syfte att ge alla tillgång till landets samlade biblioteksresurser ska bibliotek inom det allmänna biblioteksväsendet samverka.

Vidare framgår av 17 § att kommuner och landsting ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet.

De kommunala biblioteksplanerna ska beskriva och ge förslag på utveckling av det lokala bibliotekssystemet i en kommun och en regional biblioteksplan skall visa på samverkan och utveckling inom ett landsting/en region och ge en bild av regionens biblioteksverksamhet samt visa på samverkansmöjligheter mellan olika biblioteksaktörer i länet.

På uppdrag av Stockholms läns landsting och staten driver Stockholms stadsbibliotek genom Regionbibliotek Stockholm den regionala biblioteksverksamheten för Stockholms län. Stockholms stads kulturnämnd är administrativ huvudman för verksamheten. Regionbibliotek Stockholm har också ett nationellt partnerskap med Kungliga biblioteket med särskilt ansvar inom området kvalitet och statistik.

Inom den regionala bibliotekssamverkan finns även ett antal mål- och styrdokument som biblioteken i länet har att förhålla sig till. Först och främst är det bibliotekslagen (SFS 2013:801) som reglerar de olika bibliotekstypernas kärnverksamhet. Folkbiblioteken och den regionala biblioteksverksamheten regleras i bibliotekslagen. Universitets- och högskolebibliotek regleras i bibliotekslagen och i högskoleförordningen. Skolbibliotek regleras i bibliotekslagen och i skollagen. Sjukhusbibliotek regleras däremot inte i bibliotekslagen. Special- och myndighetsbibliotek regleras inte i bibliotekslagen men ofta av interna förordningar och instruktioner.

Stockholms län rymmer alla de ovan nämnda bibliotekstyperna. Samhällsutvecklingen har lett till att det blivit allt viktigare för bibliotek att samverka med andra aktörer i omvärlden och fungera som knutpunkter i ett nätverk.

Vår tids betoning på det livslånga lärandet ställer krav på att alla skall kunna få sin informationsförsörjning där de befinner sig. Detta ökade krav på tillgänglighet till bibliotekstjänster förstärks av informations- och kommunikationsteknikens möjligheter att allt snabbare få fram allt större informationsmängder. Det medför att biblioteks-samverkan blir allt mera nödvändig och att biblioteken måste kunna möta upp mot användarnas behov som sträcker sig över institutionsgränser.

2014-11-20

1.2 Syfte med planen

Den regionala biblioteksplanen är inte styrande för länets bibliotek, utan ger underlag för att utveckla och stimulera samverkan mellan biblioteken inom länet.

Planens syfte är att:

- förbättra biblioteksservicen i länet ur ett användarperspektiv,
- tydliggöra bibliotekens betydelse och roller för demokrati, information, kultur, bildning, utbildning, forskning, regional utveckling och som mötesplats i Stockholms län och att
- fungera som ett verktyg för framtida samverkan och samarbete för de olika biblioteken i länet

1.3 Mål med planen

Planens mål är att:

- skapa en bild av bredden av biblioteksverksamheten i Stockholms län,
- identifiera och analysera strategiska utmaningar för länets bibliotek,
- identifiera och föreslå strategiska samverkansområden för perioden fram till och med 2017

1.4 Omfattning, uppföljning och revidering

Den regionala biblioteksplanen omfattar samverkan mellan olika bibliotekstyper i Stockholms län och är ett verktyg i lokalt plan- och målarbete för biblioteken. Den är också en form av strategidokument för Stockholms läns landstings biblioteksverksamhet. Planen följs kontinuerligt upp av Regionbibliotek Stockholm i dialog med sina samarbetspartners. Regionbiblioteket är ansvarigt för att så sker.

1.5 Utarbetandet av planen

Innehållet i den första biblioteksplanen utarbetades av Regionbibliotek Stockholm med hjälp av en grupp bestående av representanter från olika bibliotekstyper i länet. En inventering av bibliotek i Stockholms län gjordes inför den första versionen av biblioteksplanen. Bibliotek och institutioner inom länet gavs möjlighet att yttra sig om planen. Revideringen av planen inför perioden 2015 – 2017 har gjorts genom ett samarbete av medlemmarna i det av landstinget utsedda Biblioteksrådet.

1.6 Bibliotek i Stockholms län

1.6.1 Kommunala bibliotek

I länets 26 kommuner finns folkbibliotek vilket tydligt regleras i bibliotekslagens 6 §, där framgår att varje kommun skall ha folkbibliotek. Folkbiblioteken ska vara tillgängliga för alla och anpassade till användarnas behov. I kommunerna finns, i kommunal och privat regi, också skolbibliotek både vid grundskola och gymnasieskola. Bibliotek finns inte vid alla grundskolor och där skolbibliotek finns varierar kvalitén. Situationen är bättre vid gymnasieskolorna. Skolbiblioteken regleras i bib-

2014-11-20

liotekslagens 10 § och i skollagen, där framgår att alla elever inom samtliga skolformer ska ha tillgång till skolbibliotek.

1.6.2 Regional biblioteksverksamhet

Den regionala biblioteksverksamheten regleras som tidigare nämnts i bibliotekslagens 11 §. Regionbibliotek Stockholm har som en av landstingets läns Kulturfunktioner i uppgift att i Stockholms län driva den regionala biblioteksverksamheten. Regionbiblioteket skall bistå biblioteken med att ge Stockholms läns och regionens invånare en effektiv och jämlik informations- och litteraturförsörjning. Regionbibliotek Stockholm ska bidra till biblioteksutvecklingen i länet samt genom samverkan även på nationell nivå.

Regionbibliotek Stockholm finansieras huvudsakligen genom bidrag från Stockholms läns landsting och staten genom Statens Kulturråd och Kungliga biblioteket men dessutom genom egna intäkter som t.ex. kursavgifter.

1.6.3 Universitets- och högskolebibliotek

Universitets- och högskolebibliotek (hädanefter högskolebibliotek) ska svara för biblioteksverksamhet inom de områden som anknuter till utbildning och forskning vid universitetet eller högskolan. Deras huvudmän sorterar huvudsakligen under utbildningsdepartementet med ett fåtal undantag. Samtliga högskolebibliotek är forskningsbibliotek. Vetenskapliga bibliotek används ibland som synonym till forskningsbibliotek.

I bibliotekslagens 12 § regleras att det ska finnas tillgång till högskolebibliotek vid alla högskolor. Antalet högskole- och universitetsbibliotek är 14 i länet och till detta kommer ett antal specialbibliotek.

1.6.4 Specialbibliotek

I Stockholm finns även ett stort antal specialbibliotek, från omfattande forskningsbibliotek och myndighetsbibliotek till mindre bibliotek vid kulturinstitutioner och församlingar. Spännvidden är stor och specialbiblioteken tillhandahåller förutom till den egna organisationen ofta nationellt informationsstöd inom sina riktade specialområden genom fjärrlån och sökhandledningar. Större delen av specialbiblioteken har en öppenhet gentemot allmänheten som på plats kan ta del av medier och material genom lån eller referensstudier. Specialbiblioteken är endast reglerade i interna dokument.

1.6.5 Sjukhusbibliotek

Dagens och morgondagens sjukvård grundar sig på vetenskaplig evidens. Sjukhusbiblioteken underlättar för sjukhusens och landstingets personal i deras kliniska arbete, kompetensutveckling, forskning och studier. Bibliotekens medicinska biblio-

2014-11-20

tekarier hjälper sjukvårdspersonal med sökningar, ger sökhandledning och håller kurser.

Sjukhusbiblioteken själva eller i samarbete med Stockholms stadsbibliotek tillhandahåller även hälsoinformation och allmän biblioteksservice till patienter, närstående och medarbetare.

2 Samverkan

2.1 Olika samverkansformer idag

Regionbibliotek Stockholm har till en av sina uppgifter att få olika grupper av bibliotekarier och andra yrkesgrupper att bilda nätverk och därigenom utveckla biblioteksverksamheten. Sådana nätverk finns för olika kategorier av bibliotekarier som samlas genom Regionbibliotekets försorg. Det kan vara inom områden som mångfald, tillgänglighet, barn- och ungdomsverksamhet, mediearbete m.m. Ur dessa nätverk har även särskilda arbetsgrupper bildats som arbetat med olika frågor/problem.

Det finns även en samsökningstjänst för Stockholms län, AB-katalogsök, där användaren söker i samtliga kommunbiblioteks bibliotekskataloger, de större forskningsbibliotekens kataloger, några special-bibliotekskataloger samt några nationella kataloger. För att öka tillgängligheten till det stora utbudet av bibliotek finns en gemensam webbkarta över biblioteken i Stockholms län. Regionbibliotek Stockholm anordnar också öppna välbesökta föreläsningar, *Alltid på en onsdag*, om aktuella ämnen som berör alla bibliotek.

Folkbibliotekens barnavdelningar har ett nära samarbete med barnvårdscentralerna. BVC-sköterskorna delar ut information om barns språkutveckling, om tvåspråkighet, om biblioteket och i de flesta kommuner också ett presentkort på en bokgåva som föräldrar och barn kan hämta på biblioteket. På många BVC deltar barnbibliotekarien i föräldrautbildningen och det förekommer även andra typer av samarbeten. Regionbiblioteket samordnar detta samarbete genom BVC:s kontaktsköterskor.

Under många år har Regionbibliotek Stockholm och Nobelbiblioteket arrangerat en föreläsningsserie, *Det sköna med skönlitteraturen*, som har nått många bibliotekarier och andra från olika bibliotek och organisationer.

Stockholms stadsbibliotek har samarbete med flera högskolebibliotek, specialbibliotek och sjukhusbibliotek. Dessutom finns låneexpeditionsgrupper och ett logistiskt samarbete gällande framförallt boktransporter och fjärrlånehantering. Stockholms stadsbibliotek har avtal med några sjukhus och bedriver på Karolinska Universitetssjukhuset sin verksamhet i samverkan med det medicinska biblioteket i gemen-

2014-11-20

samma lokaler. Sjukhusbiblioteken i länet samarbetar sedan många år med en gemensam bibliotekskatalog.

Ovan nämnda bibliotek samverkar också bland annat kring fortbildning och prenumerationer samt administrerar "e-biblioteket" - en plattform där all landstingsanknuten personal får tillgång till bland annat elektroniska böcker, tidskrifter och databaser. Visst samarbete finns även mellan sjukhusbiblioteken genom gemensamma forskare och studenter samt enstaka forskningsbibliotek, folkbibliotek och sjukhusbibliotek som exempelvis Karolinska institutet, Norrtälje folkbibliotek, Södertörns högskolebibliotek och gymnasiebibliotek i Huddinge. Forskningsbiblioteken samverkar ämnesvis och ett exempel är biblioteken med konstnärlig inriktning: ARLIS, en förening för internationellt konstabiblioteksarbete, där det också finns med stora stadsbibliotek. ARLIS har en Stockholmsgrupp.

Mellan Riksarkivets, Krigsarkivets, Stockholms stadsarkivs bibliotek och landsarkivens bibliotek finns också ett fungerande samarbete. Inom det samhällsvetenskapliga området samverkar högskolebibliotek och specialbibliotek, bland annat med gemensamma kompetensutvecklingsaktiviteter. Nationella nätverk finns inom specialbiblioteken, sjukhusbiblioteken, högskolebiblioteken, skolbiblioteken och länsbiblioteken. Kungliga biblioteket har sedan 2011 ett nationellt samordningsansvar för samtliga offentligt finansierade bibliotek.

2.2 Biblioteksråd

Ett biblioteksråd inrättades av landstingets kultur nämnd som ett av förslagen i den Regionala Biblioteksplanen 2009 – 2011. Biblioteksrådet utvärderades under 2010 och mandatperioden förlängdes under ett år. Biblioteksrådet har träffats fyra gånger per år och har haft 11 ledamöter representerande landstingets kulturförvaltning, folkbibliotek, skolbibliotek, högskolebibliotek, specialbibliotek, sjukhusbibliotek och Regionbibliotek Stockholm. Rådet har initierat ett antal samverkansområden och drivit samverkansprojekt. Rådet är viktigt även för det framtida samverkansarbetet och bör fortsätta under ytterligare en period. Regionbiblioteket administrerar och har fortsatt ansvar för rådet. Ordföranden i rådet är chefen för Regionbiblioteket. Landstingets kultur nämnd utser rådet, för perioden fram t.o.m. 2017. Biblioteksrådets verksamhet redovisas till landstingets kultur nämnd efter varje kalenderår i samband med att Regionbiblioteket inger sin verksamhetsberättelse till landstinget.

2.3 Områden som prioriteras under 2015 – 2017

2.3.1 Omvärldsorientering

Den tekniska utvecklingen har förenklat omvärldsorienteringen och här finns stora möjligheter till samarbete. Regionbiblioteket har i samverkan med olika bibliotek tagit ansvar för användningen av sociala medier inom bibliotekssektorn. Biblioteksrådet har tagit initiativ till ett arbete med strategier för sociala medier och en blogg med den inriktningen har startats i samverkan mellan flera olika bibliotek. Detta arbete fortsätter även under kommande period. Dessutom fortsätter Regionbiblio-

2014-11-20

teket sitt fortbildande arbete utifrån behovsinventeringar och omvärldsorientering. Det händer mycket på den nationella nivån med Kungliga bibliotekets samordningsansvar för den nationella biblioteksverksamheten. Det är viktigt att Biblioteksrådet följer utvecklingen och dess betydelse för den regionens biblioteksverksamhet.

2.3.2 Tekniskt samarbete

Många huvudmän i länet samverkar kring olika tekniska frågor. Det kan gälla upphandling, miljösamarbete och till exempel samverkan för att uppnå stordriftsfördelar. Plattformer för informationsförmedling via webben, som bloggar, communities med mera börjar bli vanliga gemensamma arbetsredskap i informationsutbyte bibliotek emellan. Stockholms läns landsting har under 2014 bidragit till en förstudie gällande gemensam webbplattform för kommunerna i länet. Nationellt har Kungliga biblioteket fortsatt sitt arbete med att utveckla forskningsbibliotekens nationella bibliotekssystem LIBRIS till en katalog för alla bibliotek.

2.3.3 Ökad digital delaktighet

Regionbiblioteket var med i det centrala arbetet med en nationell kampanj för ökad digital delaktighet, Digidel. Kampanjen varade mellan 2011 – 2013 och hade målet att få 500 000 fler digitalt delaktiga, vilket också lyckades. Kampanjen har nu omstrukturerats till ett Digidelnätverk som drivs av Kungliga biblioteket, Folkbildningsrådet, Folkbildningsförbundet och Sambruk. Det digitala utanförskapet sträcker sig över alla åldrar och social bakgrund och här finns en stor möjlighet till fortsatta gemensamma insatser över biblioteksgränserna. Regionbiblioteket deltar i arbetet med att ta fram en regional digital agenda där även fler bibliotek kan spela en roll.

2.3.4 Medieförsörjning

Möjligheterna att samverka kring frågor som har med medieförsörjningen är stora i länet. Det kan gälla inköp, fjärrlån, transportsystem. Viktigt är att hänsyn tas till samtliga bibliotekstyper i länet.

2.3.5 Läsfrämjande arbete

Flera studier visar på att läsandet minskar i vårt land och då inte minst i de yngre åldrarna. Insatser görs vid de flesta bibliotek men en ökad samverkan kan ytterligare göra skillnad. Det är fram för allt vid folk- och skolbiblioteken som detta kan göra skillnad.

2.3.6 Stöd och hjälp till barn, unga och vuxna med läshinder

Samtliga bibliotekstyper erbjuder medier och tekniskt stöd i olika former för personer med läshinder samt stöd och information.

2014-11-20

2.3.7 Kvalitetsarbete

I bibliotekslagen betonas vikten av kvalitetsarbete inom den regionala biblioteksverksamheten. Regionbibliotek Stockholm har under en längre tid prioriterat kvalitetsarbete, metodutveckling, statistik och utvärdering. Här har samarbete skett mellan olika bibliotekstyper.

2.3.8 Stöd inom biblioteksområdet till de nationella minoriteternas språk och kultur

Den nya bibliotekslagen, som trädde i kraft den 1 januari 2014, förtydligar uppdraget att ägna särskild uppmärksamhet åt vissa prioriterade grupper. En av de tre prioriterade grupperna är nationella minoriteter. Genom att erbjuda litteratur på relevanta språk har biblioteken i länet en viktig roll i att synliggöra och revitalisera de yngre generationernas minoritetsspråk. Därigenom stärker biblioteken barnens kulturella identitet. Ett samarbete mellan biblioteken och koordinatörerna inom förvaltningsområdena bidrar till förverkligandet av minoritetspolitiken.

2.3.9 Studerandestöd

De olika biblioteken i länet har en gemensam uppgift att ge stöd till studerande och rådet har som särskild uppgift att hitta samverkansmöjligheter.

3 Giltighetstid

Planen gäller från och med januari 2015 till och med december 2017.

Ordförande i kulturnämnden

Anna Starbrink